

SIKHRI

੬ ਅਪਰੈਲ ੨੦੨੨

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਦੀ ਛਪਾਈ ਵਿਚ ਪਾਠ ਭੇਦ ਅੰਤਰ

ਸਤਿਕਾਰਜੇਗ ਗਿ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ।

ਆਪ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛਪਾਈ ਸੰਬੰਧੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਣਾ (ਚਿੱਠੀ ਨੰ. ਅ:੩/੨੨/੩੩੯, ਮਿਤੀ ੩੦ ਮਾਰਚ ੨੦੨੨) ਬੇਹੱਦ ਸ਼ਲਾਘਾਜੇਗ ਕਦਮ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪੂਰਨ ਸਹਿਮਤੀ ਪਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਉਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਖੋਜੀਆਂ, ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਆਦਿ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ, ਸੁਝਾਵਾਂ, ਦਲੀਲਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਆਰ, ਗੰਭੀਰਤਾ ਤੇ ਠਰੰਮੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਵਨ ਵਾਕ 'ਸੇਵਾ ਸੁਰਤਿ ਰਹਸਿ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨੁ ਬੀਚਾਰਾ ॥' (੧੨੫੫) ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਪੰਥ' ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ 'ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਉਕਾਈਆਂ' ਸੰਬੰਧੀ ਮਿਲਦੇ ਕੁਝ ਕਾਰਜਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਆਪਣਾ ਫਰਜ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ:

1. ਛਾਪੇ ਦੇ ਅਰੰਭਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਵਪਾਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਛਾਪੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ 'ਗਲਤੀ-ਨਾਮਾ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਾ' ਨਾਮਕ ਇਕ ਸੂਚੀ ਛਾਪੀ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 50-60 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਸੂਯ ਅਤੇ ਸੂਯ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।
2. ਭਾਈ ਜੇਧ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਸਸਤਾ ਵੇਚਣ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਲਗ, ਕੰਨੇ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਅਸੂਯੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ।" -ਵੇਖੋ, ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣਯ, ਭਾਈ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੨੦੦੩, ਪੰਨਾ ੭
3. ਡਾ. ਗੁਲਜਾਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਨੇ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ (ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਆਖਿਆ)' ਵਿਚ ਕਨੇੜੇ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਮੁਹੇਂ, ਜੀਭੇ' ਆਦਿ ਦਾ ਸੂਯ ਰੂਪ 'ਮੁਹੇਂ, ਜੀਭੇ' ਆਦਿ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। -ਵੇਖੋ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ (ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਆਖਿਆ), ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੨੦੧੪, ਪੰਨਾ ੩੧

Sikh Research Institute

470 Schooleys Mt Rd Ste 614, Hackettstown, NJ 07840, USA
5307 Victoria Drive Unit #284, Vancouver, BC V5P 3V6, Canada
sikhri.org

4. ਡਾ. ਹਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਉਕਾਈਆਂ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਟਿੱਪਣੀ ਤਹਿਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ “ਕੁਝ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂ ਛਪਾਈ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।” -ਵੇਖੋ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਵਿਆਕਰਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ੨੦੧੬, ਪੰਨਾ ੩੬੫
5. ‘ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਪਣ’ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀੜ ਤੇ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਪਾਠ-ਭੇਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਦਰਾਂ ਸੌ ਪਾਠ ਆਪਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। -ਵੇਖੋ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਪਣ, ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ, ਜਥਾ ਭਿੰਡਰਾਂ, ਮਹਿਤਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੧੯੯੮, ਪੰਨਾ ੬੯੪
6. ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ‘ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਪਣ’ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮੂਲ-ਪਾਠ ਅਤੇ ਪਦ-ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਪਾਠ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ: ‘ਦੇਂਦਾ ਦੇ ਲੈਂਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ।’ -ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਪਣ, ਰਾਜ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ, ਜਲੰਧਰ, ੧੯੬੨, ਪੰਨਾ ੫੨; ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ, ਪਾਠ-ਭੇਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਖਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੂਚੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
7. ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ ਨੇ ਪਾਠ-ਭੇਦਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਠ-ਭੇਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਸਮਾਸੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੌਜੂਦਾ ਬੀੜਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਾਪੇ ਹਨ। -ਵੇਖੋ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਨਿਰਣਯ, ਪਿੰਡ ਮਾੜੀ ਮੇਘਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੧੯੪੯, ਪੰਨਾ ੩੯੮
8. ਅਕਾਲੀ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਦੇ ‘ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਰਤਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਝ ਪਾਠ-ਭੇਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਮੁਲ ਬਖਸੀਸ, ਦੇਂਦਾ, ਖੁਦਾਇਆ, ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਦੇ ਕਈ ਸਿਰਲੇਖ ‘ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਮ:ਪ’ ਆਦਿ। -ਵੇਖੋ, ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਰਤਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਤੁਕ ਤਤਕਰਾ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪਟਿਆਲਾ, ੧੯੮੬, ਪੰਨਾ ੨੪੭ ਤੇ ੩੧੩
9. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਛਾਪੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਉਕਾਈਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਸਿਹਾਰੀ ਐਂਕੜ ਦੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਤਾਂ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਲੱਭਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਉਂਜ ਜੇ ਲਫਜ਼ੀ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਸੋਧ ਦੀਆਂ ਮੁਥਾਜ ਹਨ।” -ਵੇਖੋ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਕਲਮ ਮੰਦਿਰ ਲੇਯਿਰ ਮਾਲ, ਪਟਿਆਲਾ, ੧੯੯੦, ਪੰਨਾ ੧੧੩
10. ਸੰਤ ਟਹਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ‘ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ’ ਛਾਪੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਤੁਕਾਂ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ: “ਬਿਖੈ ਬਾਚ ਹਰਿ ਰਾਚੁ ਸਮਝੁ ਮਨ ਬਉਰਾ ਰੇ॥ ਦੁਰਲਭ ਦੇਹ ਕੈ ਕਾਜ॥” -ਵੇਖੋ, ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਹਿਤ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪਟਿਆਲਾ, ੧੯੭੦, ਪੰਨਾ ੨੧੧
11. ਡਾ. ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਨੇ ਵੀ ਕੁਝ ਪਾਠ-ਭੇਦਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਵੇਖੋ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੱਤਸਾਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ੨੦੦੬, ਪੰਨਾ ੨੪

12. ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਵਪਾਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਬੇਸਮਝੀ ਅਤੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਾਰਣ ਵਖ-ਵਖ ਵਪਾਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਅੱਖਰਾਂ, ਲਗਾਂ, ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਭੇਦ ਹਨ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। -ਵੇਖੋ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਚਾਰਣ, ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੨੦੧੮, ਪੰਨਾ ੭੪; ਇਸ ਦੇ ਸਮੇਤ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੇ ਵਖ-ਵਖ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸਟੀਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪਾਠ-ਭੇਦ ਅਤੇ ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਉਕਾਈਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। -ਵੇਖੋ, ਨਿਤਨੇਮ ਸਰਲ ਸਟੀਕ, ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਸਟੀਕ ਆਦਿਕ।
13. ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ‘ਪੰਥਕ ਮਤੇ’ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਇਕ ਮਤਾ ‘ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਉਕਾਈਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਉਕਾਈ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। -ਵੇਖੋ, ਪੰਥਕ ਮਤੇ, ਡਾ. ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨਿਰੰਕਾਰੀ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ), ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੨੦੦੨, ਪੰਨਾ ੪੮
14. ਗਿ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ‘ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਸ਼ਨ ਨਿਰਣੈ ਸਟੀਕ’ ਵਿਚ ਥਾਂ ਪੁਰ ਥਾਂ ਪਾਠ-ਭੇਦ ਅਤੇ ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਉਕਾਈਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਨੋਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।
15. ਪ੍ਰਿੰ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਝ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਜਿਵੇਂ: ‘ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਪਾਦਨ ਨਿਰਣੈ’, ‘ਜਵਾਬ ਉਲ ਜਵਾਬ’, ‘ਬਿਬੇਕ ਬੁਧਿ’ ਆਦਿ ਵਿਚ ਪਾਠ-ਭੇਦਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਨੋਟ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।
16. ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਜਥਾ ਭਿੰਡਰਾਂ ਮਹਿਤਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਪਾਠ-ਸੈਚੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪਾਠ-ਭੇਦ ਆਪਣੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ: ‘ਮੇ ਰਵਦਿ ਬਾਦਿਸਾਹਾ ਅਫਜੂ ਖੁਦਾਇ’ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਖੁਦਾਇਆ’ (ਪੰਨਾ ੧੪੪), ‘ਇਕ ਦੜਹਿ ਇਕ ਦਬੀਅਹਿ... ਸਲੋਕ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ‘ਮ:੧’ ਦੀ ਬਜਾਇ ‘ਮ:੩’ (੬੪੮) ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
17. ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰੈਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਪੇਥੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪਾਠ-ਭੇਦ ਮਿਲਦੇ ਹਨ: ਜਿਵੇਂ, ਖੁਦਾਇਆ (੧੪੪), ਮ:੩ ਇਕ ਦੜਹਿ...(੬੪੮), ਕਾਗਦ ਦੇਹਿ ਬਹਾਇ (੧੩੭੩), ਆਦਿਕ।
18. ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ ਅਤੇ ਭਾਈ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਟਕਿਆਂ ਵਿਚ ‘ਜਪੁ’ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਾਪੇ ਗਏ ਹਨ: ਮੇਖ ਦੁਆਰੁ, ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ, ਉਤਰਸਿ ਖੇਹ, ਅਮੁਲ ਬਖਸੀਸ, ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ, ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ ਆਦਿ।

ਜਿਕਰਜੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ 16, 17 ਅਤੇ 18 ਨੰਬਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਲਿਖਣ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਬੀੜਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਸੇਧ ਮੁਤਾਬਕ ਦਰੁਸਤ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ।

ਡਾ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਹਥ-ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ ਨੂੰ ਡਿਜੀਟਲਾਈਜ਼ਡ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸਾਬਕਾ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਨੇ ਪਾਠ-ਭੇਦਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮਸਲੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਵਾਣਤ ਨਤੀਜੇ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦਾ

ਸਦੀਵੀ ਹੱਲ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਯੋਗ ਸਮਝੇ ਤਾਂ ਸਿਖ ਰਿਸਰਚ ਇੰਸਟੀਟਿਊਟ ਦੇ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ' (www.GuruGranthSahib.io) ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਿਸਰਚ ਅਤੇ ਸ੍ਰ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਰਿਸਰਚ ਐਸੋਸਿਏਟ ਵੀ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ-ਪੱਤਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਪਾਵਨ ਤੁਕ ਨੂੰ ਸਨਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹਿਤ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਾਂ: 'ਖੇਜੀ ਉਪਜੈ ਬਾਦੀ ਬਿਨਸੈ ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ ॥' (੧੨੫੫)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਮਤਿ ਅਤੇ ਇਤਫਾਕ ਬਖਸ਼ੋ।

ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ।

ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਕੇ-ਫਾਉਂਡਰ ਅਤੇ ਇਨੋਵੇਸ਼ਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ

ਉਤਾਰਾ:

ਸ੍ਰ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਸ੍ਰ. ਸਤਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਸਕੱਤਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਡਾ. ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ, ਕਨਵੀਨਰ, ਸਬ-ਕਮੇਟੀ

ਸ੍ਰ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਨਿਜੀ ਸਹਾਇਕ, ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਸ੍ਰ. ਥਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦ, ਸਿਖ ਬੁਕ ਕਲਬ, ਯੂ.ਐਸ.ਏ.